



## **Države članice u svrhu poticanja dobrobiti životinja u okviru obrednog klanja mogu nametnuti postupak reverzibilnog omamljivanja koji ne dovodi do smrti životinje a da pritom ne povrijede temeljna prava zaštićena Poveljom**

Dekret Flamanske regije (Belgija) od 7. srpnja 2017. o izmjeni zakona o zaštiti i dobrobiti životinja, kad je riječ o dopuštenim metodama njihova klanja, zabranjuje klanje životinja bez prethodnog omamljivanja, što uključuje klanja propisana religijskim obredom. U okviru obrednog klanja predviđa primjenu omamljivanja koje je reverzibilno i ne dovodi do smrti životinje.

Taj je tekst osobito osporavalo nekoliko židovskih i muslimanskih organizacija tražeći njegovo potpuno ili djelomično poništenje. Prema njihovu mišljenju, dekret povređuje Uredbu br. 1099/2009<sup>1</sup> i prema tome sprečava vjernike da prakticiraju svoju vjeru time što židovskim i muslimanskim vjericima ne omogućuje da nabave meso životinja zaklanih u skladu s njihovim religijskim pravilima, kojima se protivi tehnika reverzibilnog omamljivanja.

U tom je kontekstu Grondwettelijk Hof (Ustavni sud, Belgija) odlučio Sudu podnijeti zahtjev za prethodnu odluku kako bi prije svega dobio odgovor na pitanje protivi li se pravu Unije propis države članice koji u okviru obrednog klanja nameće postupak reverzibilnog omamljivanja koji ne dovodi do smrti životinje.

To pitanje navodi Sud da treći put<sup>2</sup> provede odvagivanje između slobode vjeroispovijedi, zajamčene člankom 10. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), i dobrobiti životinja, kako je navedena u članku 13. UFEU-a i konkretizirana u Uredbi br. 1099/2009.

### Ocjena Suda

Sud, u sastavu velikog vijeća, najprije navodi da **načelo omamljivanja životinje prije njezina usmrćivanja, određeno Uredbom br. 1099/2009, odgovara primarnom cilju zaštite dobrobiti životinja iz te uredbe.** U tom pogledu, iako Uredba<sup>3</sup> prihvaća praksu obrednog klanja, u okviru kojeg se životinja može usmrtiti bez prethodnog omamljivanja, taj je oblik klanja u Uniji ipak dopušten samo iznimno i isključivo kako bi se osiguralo poštovanje slobode vjeroispovijedi. **Usto, države članice mogu donijeti nacionalne propise kojima se životinjama nastoji osigurati veća zaštita u trenutku njihova usmrćivanja od one predviđene Uredbom br. 1099/2009 u području obrednog klanja<sup>4</sup>.** Tako Uredba br. 1099/2009 odražava činjenicu da Unija i države članice posvećuju punu pozornost zahtjevima dobrobiti životinja, uz poštovanje odredbi i običaja država članica, među ostalim, u području religijskih obreda. Međutim, samom Uredbom br. 1099/2009 ne provodi se nužno pomirenje između dobrobiti životinja i slobode iskazivanja

<sup>1</sup> Uredba Vijeća (EZ) br. 1099/2009 od 24. rujna 2009. o zaštiti životinja u trenutku usmrćivanja (SL 2009., L 303, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 7., str. 223. i ispravci SL 2016., L 286, str. 84. i SL 2019., L 176, str. 144.)

<sup>2</sup> Nakon presuda od 29. svibnja 2018., Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen i dr., [C-426/16](#) (vidjeti [PM 69/18](#)) i od 26. veljače 2019., Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs, [C-497/17](#) (vidjeti [PM 15/2019](#))

<sup>3</sup> Članak 4. stavak 4. Uredbe br. 1099/2009

<sup>4</sup> Članak 26. stavak 2. točka (c) Uredbe br. 1099/2009

vjeroispovijedi, nego se njome samo određuje okvir za pomirenje koje države članice trebaju provesti između tih dviju vrijednosti.

**Iz toga slijedi da se Uredbi br. 1099/2009 ne protivi to da države članice propišu obvezu omamljivanja prije usmrćivanja životinja koja se također primjenjuje u okviru klanja propisanog religijskim obredima, pod uvjetom da time ipak poštuju temeljna prava zaštićena Poveljom.**

Konkretno, kad je riječ o pitanju poštuju li se dekretom temeljna prava, Sud podsjeća na to da obredno klanje proizlazi iz slobode iskazivanja vjeroispovijedi, zajamčene člankom 10. stavkom 1. Povelje. Dekret ograničava ostvarivanje prava židovskih i muslimanskih vjernika na iskazivanje njihove vjeroispovijedi time što u okviru obrednog klanja nameće reverzibilno omamljivanje protivno njihovim religijskim pravilima.

Kako bi ocijenio je li takvo ograničenje dopušteno, Sud najprije utvrđuje da je uplitanje u slobodu iskazivanja vjeroispovijedi koje proizlazi iz dekreta doista predviđeno zakonom i da se k tomu njime poštuje bitan sadržaj članka 10. Povelje jer se ono ograničava na poseban aspekt navedenog obreda klanja, pri čemu samo to klanje, nasuprot tomu, kao takvo nije zabranjeno.

Sud zatim navodi da to uplitanje odgovara cilju općeg interesa koji priznaje Unija, odnosno poticanju dobrobiti životinja.

**U okviru ispitivanja proporcionalnosti ograničenja, Sud zaključuje da mjere koje dekret sadržava omogućuju osiguranje pravedne ravnoteže između važnosti koja se pripisuje dobrobiti životinja i slobode iskazivanja vjeroispovijedi židovskih i muslimanskih vjernika.** U tom pogledu on utvrđuje, kao prvo, da obveza reverzibilnog omamljivanja može ostvariti cilj poticanja dobrobiti životinja. Kao drugo, kad je riječ o nužnosti uplitanja, Sud naglašava da je zakonodavac Unije svakoj državi članici namjeravao priznati široku marginu prosudbe u okviru pomirenja između zaštite dobrobiti životinja prilikom njihova usmrćivanja i poštovanja slobode iskazivanja vjeroispovijedi. Postoji znanstveni konsenzus u pogledu činjenice da je prethodno omamljivanje najbolji način za smanjenje patnji životinje u trenutku njezina usmrćivanja. Kao treće, kad je riječ o proporcionalnosti tog uplitanja, Sud najprije navodi da se flamanski zakonodavac temeljio na znanstvenim istraživanjima i da je namjeravao dati prednost najmodernijoj dopuštenoj metodi usmrćivanja. Zatim navodi da taj zakonodavac pripada društvenom i normativnom kontekstu koji obilježava povećana osviještenost o problematici dobrobiti životinja. Naposljetku, Sud utvrđuje da dekret ne zabranjuje niti sprečava stavljanje u promet proizvoda životinjskog podrijetla koji potječu od životinja koje su zaklane obredom ako ti proizvodi potječu iz druge države članice ili treće zemlje.

Prema tome, Sud utvrđuje da se Uredbi br. 1099/2009, s obzirom na članak 13. UFEU-a i članak 10. stavak 1. Povelje, ne protivi propis države članice koji u okviru obrednog klanja propisuje postupak reverzibilnog omamljivanja koji ne dovodi do smrti životinje.

Usto, Sud potvrđuje valjanost Uredbe br. 1099/2009<sup>5</sup> s obzirom na načela jednakosti, nediskriminacije i kulturne, vjerske i jezične raznolikosti, kako su zajamčena Poveljom<sup>6</sup>. Naime, okolnost da Uredba br. 1099/2009 dopušta državama članicama da poduzmu mjere kao što je to obvezno omamljivanje u okviru obrednog klanja, ali ne predviđa ništa slično za usmrćivanje životinja u okviru aktivnosti lova i ribolova ili tijekom kulturnih i sportskih događanja, nije protivna tim načelima.

U tom pogledu navodi da kulturna i sportska događanja u najboljem slučaju doprinose marginalnoj proizvodnji mesa koja nije gospodarski značajna. Posljedično, takvo se događanje ne može razumno shvatiti kao aktivnost proizvodnje prehrambenih proizvoda, što opravdava da se prema njemu postupa različito nego prema postupku klanja. Sud dolazi do istog zaključka kad je riječ o

<sup>5</sup> Osobito njezina članka 26. stavka 2. točke (c), u pogledu mogućnosti država članica da donesu nacionalna pravila kojima se nastoji osigurati veća zaštita životinja u okviru obrednog klanja.

<sup>6</sup> Članci 20., 21 i 22. Povelje

aktivnostima lova i sportsko-rekreacijskog ribolova. Naime, te se aktivnosti odvijaju u kontekstu u kojem su uvjeti usmrćivanja znatno različiti od uvjeta usmrćivanja uzgajanih životinja.

---

**NAPOMENA:** Prethodni postupak omogućuje sudovima država članica da u okviru postupka koji se pred njima vodi upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

---

*Neslužbeni dokument za medije koji ne obvezuje Sud.*

[Cjelovit tekst](#) presude objavljuje se na stranici CURIA na dan objave.

Osoba za kontakt: Corina-Gabriela Socoliuc ☎ (+352) 4303 5536

Snimke s objave presude nalaze se na „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106